

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ת"

מסכת בבא מציעא - דף קיא

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

מיהו גר תושב?

מבואר בגמ' לפנינו שלדעת ת"ק ברבייתא דין גר תושב כפועל ישראל לגבי חיוב ביומו תתן שכרו ואיסורו של תלין. לדברי התנא במשנה (רבי ישמעאל) יש חיוב של ביומו תתן שכרו, אבל אין איסורו של תלין. מיהו גר תושב?
כתב רש"י (במשנה ד"ה גר תושב) "שקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה ואוכל נבילות וטריפות.

בגמ' בעבודה זרה (סד, ב) הביאה הגמ' ברבייתא שנחלקו התנאים בהגדרת גר תושב, "איזהו גר תושב כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד עבודת כוכבים דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים כל שקיבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח. אחרים אומרים אלו לא באו לכלל גר תושב אלא איזהו גר תושב זה גר אוכל נבילות שקבל עליו לקיים כל מצות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילות." בדעת רש"י לפנינו צריך תלמוד, שפירש כשיטת רבי מאיר שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז, אך רש"י הוסיף שאוכל נבילות. לדעת רבי מאיר לא מקיים שום דבר מלבד שאינו עובד עבודה זרה ומה ראה רש"י להוסיף שאוכל נבילות.

ועוד צריך תלמוד בדברי רש"י שביאר בעבודה זרה (כז, ב) גר תושב זה שקיבל על עצמו ז' מצוות בני נח. ביאר כדעת חכמים.

ביאר בשו"ת ושב הכהן (לז, רש"י) ביאר בדעת ר"מ שאוכל נבילות, כיון שבדברי הבריייתא מבואר ש"בשעריך" נדרש על גר תושב, והפסוק נדרש דווקא על גר תושב מחמת האמור בדון הנבילה "לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה", מבואר שגר תושב אוכל נבילות, לכן הוסיף רש"י בגר תושב שהכוונה שאוכל נבילות, שהרי זה המקור לבאר ברבייתא שבשעריך בעושה מתייחס לגר תושב. ומה שביאר רש"י בע"ז (כז, ב) כדעת חכמים, ביאר שרש"י לא הכריע ובכל מקום ביאר לפי הסוגיא, ולפנינו שזו סתם משנה העמיד רש"י כרבי מאיר.

דברי יושעאל הכהן" צריכים תלמוד שהרי מבואר בגמ' שהתנא של המשנה זה רבי ישמעאל, ולא רבי מאיר. אמנם ניתן לבאר כמהלך דבריו, שהרי כתב המהרש"א בקידושין (מד, ב ד"ה ודע) שאין להקשות סתירה וקושיה מרש"י במקום אחד לדבריו במקום אחר, כיון שבכל סוגיא ביאר כפי עניינה. א"כ לא מחמת שלפנינו זה שיטת רבי מאיר, אלא רש"י תפס בכל מקום כעניינו.

אך בתורת חיים (ע"ז שם) וכך כתב בבאר שבע (סנהדרין צו, ב) שלדעת רש"י יש דרגות בהגדרת גר תושב, לפי ההלכות שנאמרו בו. לגבי להחיותו כישראל צריך הוא לקבל עליו ז' מצוות של בני נח. לגבי ישיבת הארץ מספיק שיקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה.

צורת קבלתו של גר תושב

בדברי הגמ' הנזכרת בעבודה זרה, שיטת רבי מאיר שגר תושב הגדרתו שאינו עובד עבודה זרה, אולם צריך לקבל על עצמו דבר זה בפני ג' חברים.

ברמב"ם פסק (מלכים ח, י), "צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו ביו נח וכל מי שלא יקבל יהרג והמקבל אותם הוא הנקרא גר תושב בכל מקום וצריך לקבל עליו בפני שלושה חברים". מבואר בדברי הרמב"ם שפסק כחכמים שהגדרת גר תושב שיקבל עליו ז' מצוות בני נח. אך הוסיף הרמב"ם את התנאי המבואר ברבי מאיר שיקבל עליו בפני ג' חברים.

ביאר הכסף משנה, לדעת הרמב"ם לא נחלקו בדבר שצריך קבלה בפני ג', אף לרבנן ולאחרים, צריך לקבל בפני ג'.

הוסיף הרמב"ם עוד פרט בצורת קבלתו לגר תושב, "כל המקבל שבע מצות ונזהר לעשות הרי זה מחסידי אומות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא. והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שביני נח מקודם נצטוו בהן אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם ולא מחכמהיהם". עכ"ל.

מבואר בדברי הרמב"ם שקבלת דיני הגירות לגבי הגדרת "גר תושב" לא מספיק שיקבל על עצמו ז' מצוות בני נח, לא מספיק שהקבלה תהיה בפני ג', אלא צריך ההבנה והכרה באמת מדוע מקבל על עצמו את אותם מצוות, לא מחמת הכרע הדעת, אלא אך ורק משום שציוה הקב"ה על אותם מצוות והודיענו ע"י משה רבנו.

מדוע נצרך רביו לגר צדק?

הקשו תוס' (ד"ה מגר) מדוע ברבייתא ריבתה מ"מגרך" לרבות גר צדק. הרי גר צדק הוא ישראל גמור לכל דבריו. מדוע יש צורך לרבות.

ביארו תוס', היות ובכתוב נזכר "מאחריך" היה צד למעט גר צדק, היות ודרשה התורה ממבואר שביאחריך או לא כל אחריך, לכן ריבתה תורה אף גר צדק.

צורת קבלתו של גר צדק: מבואר בגמ' ביבמות (מו) גר צריך קבלת עול מצוות, מילה וטבילה. בגמ' בכריתות ובירושלמי שלהי מסכת שקלים, תני הגר בזמן הזה צריך להביא קינו ריבעת כסף. אמר רבי שמעון ביטלה רבן יוחנן בן זכאי מפני התקלה. לדעת ת"ק של הבריייתא אף בזמן הזה צריך להפריש עולותיו. ולדעת ר"ש בשם ריב"ז, ביטלו את הפרשת הקרבן משום תקלה. יסוד הדין בגמ', שבזמן בית המקדש צריך המטיייר להביא או עולת בהמה או קן (ב' תורים או ב' נבלות וטריפות).

בני יונה לעולה. ולמדו בגמ' בכריתות (ט, א) שבזמן הזה מתגייר בלא קרבן שהתורה אמרה "וכי יגור אתכם גר וכו' לדורתיכם" ודרשו לדורתיכם, מלמד שהגרות חלה בכל דור אף שלא שייך להקריב קרבנות. אולם כאשר מהרה יבנה המקדש מחייב הוא להביא את קרבנו.

סיכום הדף

נושא היום: מתי עוברים על איסורי הלנת שכיר, ובאלו אופנים?

אמר לחברו צא ושכור לי פועלים, אינם עוברים על "בל תלין", בעל הבית לא שכרם, ולא עבדו אצל השוכר. **מעמידה הגמ'** שאמר השוכר "שכרם על בעל הבית", שאם השכר עליו יעבור על בל תלין שהרי למדנו שמשלם לפועלים וחוזר ונוטל מבעל הבית. **יהודה בר מרימר** אמר לשמשו שישכור פועלים ויאמר להם שכרם על בעל הבית, **וכך** לא יעברו איסור אם יהיו טרודים בזמן התשלום. וכן **מרימר ומר זוטרא** היו שוכרים אחד לשני פועלים.

אמר רבה בר רב הונא, אנשי העיר סורא אינם עוברים על בל תלין היות ויודעים הפועלים שישלמו להם אחר יום השוק, **וכיון** שעבר יום הראשון בהיתר שוב אין איסור בל תלין, **אולם** לאחר יום השוק יש איסור "בל תשהא".

לרב, שכיר שעות ביום, גובה כל היום. **ובלילה** כל הלילה. **ולשמאל**, שכיר שעות של לילה גובה כל הלילה וכל היום. **שואלת הגמ'** מהמשנה "שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום". **העמיד רב** שכללה המשנה את כל הדין ביחד, והכוונה יום, גובה כל היום. לילה, גובה כל הלילה. **שואלת הגמ'** משכיר לתקופה ארוכה, אם עבודתו מסתיימת בלילה, זמנו בלילה וביום שלאחריו, ושלא כדברי רב. **ביאר רב** שתלוי הדבר במחלוקת תנאים. **לדעת רבי יהודה**, גובה כל הלילה. **לדעת רבי שמעון**, גובה כל הלילה וכל היום שלמהחית.

בהמשך דברי הבריייתא מבואר שיש 6 לאווין בהלת שכר (ע"פ דברי ר"ח): **א**. בל תעשוק את ריעך. **ב**. בל תגזול. **ג**. בל תעשוק שכיר עני. **ד**. בל תלין. **ה**. ביומו תתן שכרו. **ו**. לא תבא עליו השמש.

ביאר רב חסדא, אם זוהא את הפועל עובר ב"עושה", אם אומר איני נותן עובר ב"גזל". **רב ששת**, שואל מקרבן שבועה, שחבואר שעושה הכוונה שכופר. **ביאר רב ששת** "עושה" אומר לו נתינו לך. "גזל" אומר יש לי ואיני משלם. **אביי שואל** מקרבן שבועה שגזל הכוונה שכופר בממון שחייב לו. **ביאר אביי**, "עושה" לא שכרתוך מעולם. "גזל" שילמתו כבר. **ביאר רב ששת**, שגזל בקרבן שבועה הכוונה שגזל ואח"כ כפר. ועושה לא ניתן לבאר כך כיון שבלשון התורה מבואר "עושה" כפירה עצמה. אולם בגזל כתוב "או בגזל" היינו שבתיחילה הודה לו ואח"כ גזל. **לדעת רבא**, גזל ועושה חד הם, וכתבה התורה ב' אופנים לחייב ב' לאווים.

דין ביומו תתן שכרו, ולא תלין, שווה בשכר אדם, שכר על בהמה או כלים. ועובר על האיסור כאשר תובע הפועל. **ואם לא תבע** אינו עובר. **אם העביר** בעל הבית את החיוב לתנוע או שולחני, אינו עובר על בל תלין.

שכיר שטוען עליו לקבל משכורתו, **בזמן החיוב** נשבע ונטול. **אחר זמן החיוב** בעל הבית פטור. **אם יש עדים** שתבע אותו בזמן החיוב, נשבע ונטול.

כלפי גר תושב יש עשה של ביומו תתן שכרו, **אולם** אין לאו של לא תלין.

דנה הגמ' כדברי מי המשנה, **דעת ת"ק** "לא תעשוק שכיר עני ואביון מאחריך או מגרך אשר בארצך", ממועט גוי מ"מאחריך". גר צדק מרובה מ"מגרך", "בשעריך" מרובה גר תושב. **אשר בארצך** מרבה בהמה וכלים. ועוברים בכל האיסורים ויש ביומו תתן שכרו ובל תלין. **ובמשנה מבואר** שבגר תושב אין לאו. **לדעת רבי יוסי ברבי יהודה**, **גר תושב** יש בו רק ביומו. **בהמה וכלים** יש בהם רק בל תעשוק.

ובמשנה מבואר שדינים שווה לפועל. **ביאר רבא** שדין המשנה הוא כדברי רבי ישמעאל שמבואר ברבייתא בשמו כדברי המשנה.

מבארת הגמ' שת"ק למדו ג"ש "שכיר" שכיר יום משכיר לילה, **ולכן** החיובים בכל סוגי השכירות שווה. **רבי יוסי**, לא למד את הגז"ש, **ולא** מחייב בהמה וכלים על ביומו תתן שכרו, **ביאר רבי חנינא**, משום שנאמר "ולא תבא עליו השמש כי עני הוא" ויצאו בהמה וכלים שלא שייך בהם לשון עניות ועשירות. **ות"ק**, למדו מ"עני הוא" ששכר פועל עני קודם לעשיר, ומ"שכיר עני ואביון" למדו להקדים עני לאביון.

ורבי יוסי, למד את דין ההקדמה מ"עני ואביון". **לת"ק** כאמור יש ב' לימודים לקדימה, עני לעשיר, ואביון לעני. **והחיידוש** שעני קודם לאביון למרות שהאביון עני יותר מעני, אך לא מתבייש לתבוע, ועשיר מתבייש לתבוע בכ"ז יש להקדים עני המתייש לתבוע. **והתנא של המשנה** (רבי ישמעאל), לא למד את הגז"ש של שכיר, **ורבינא** כלים ובהמה "ולא תלין פועלת שכיר עד בקר" **ומבואר** כל דבר שאתך, **וגר תושב** ממועט מבל תלין מ"רעך". **ושנייך** לרבות בהמה וכלים שהרי הם בכלל ממון רעך, **וגר תושב** אינו בכלל בהגדרת רעך. **ות"ק** לומד "מרעך" ו"מאחריך" **להתיר** עושקו וגזלו של גוי. **והחיידוש** בעושקו למחות שטר. ובגזלו למרות שנמצא בידו כבר. **ורבי יוסי ברבי יהודה** למד מ"לא תלין פועלת שכיר אסור עד בקר" **כדברי רב אבא**. **ורבי יוסי** שאפילו לא שכרו אלא למלאכה מועטת יש בכך איסור של בל תלין. **והתנא של המשנה** שלמד מפסוק זה בהמה וכלים ילמד שכיר לזמן מועט מ"ואלו הוא נושא את נפשו". **ורבי יוסי ברבי יהודה** דורש מפסוק זה, מפני מה טרח והסתכן הפועל, כדי לקבל שכרו. **דבר אחר**, כובש שכר כאלו נוטל את נפשו.